

Криміналістичне забезпечення проведення допиту та пред'явлення для впізнання за участю осіб, які знаходяться за межами України.

**Тетяна Петрівна Матюшкова,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Харківського національного університету внутрішніх справ**

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) передбачає нові можливості для проведення певних слідчих (розшукових) дій, у тому числі, допиту, пред'явлення особи для впізнання в ситуації знаходження допитуваного, особи, яка впізнає чи яку впізнають, за межами України. В порядку ст. ст. 551-553 КПК України проведення зазначених слідчих (розшукових) дій можливе за умови направлення слідчим, прокурором до уповноваженого (центрального) органу України запиту про міжнародну правову допомогу з метою забезпечення участі особи, яка знаходиться за межами України, у допиті чи(і) пред'явленні для впізнання в режимі відеоконференції [1]. Зазначена телекомунікаційна технологія інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження дає їм можливість обміну аудіо- та відеоінформацією у реальному масштабі часу [2].

Слід відзначити, що окремі аспекти проведення слідчих і судових дій в режимі віддаленого доступу за допомогою телекомунікаційних технологій відеоконференцзв'язку у своїх роботах досліджували Є. О. Архіпова, С. П. Жовтобрюхов, О. С. Клемент'єв, С. О. Книженко, Т. П. Матюшкова, А. П. Рижаків та ін. [3-8]. Водночас, у навчальній літературі тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій в режимі відеоконференції, у тому числі при знаходженні особи за межами України, не відображені [9].

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства, криміналістичної літератури дозволяє визначити такі тактичні особливості

допиту та пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції при знаходженні допитуваного, особи, яка впізнає чи яку впізнають, за межами України:

1) З метою забезпечення участі особи, яка знаходиться за межами України, у допиті, пред'явленні для впізнання в режимі відео конференції, особі, яка проводить досудове розслідування, слід вчасно та з дотриманням передбаченого порядку, встановленого КПК України або міжнародним договором України, оформити запит (доручення) про міжнародну правову допомогу. При цьому не слід допускати жодних порушень при передачі запиту компетентним органом України запитуваній стороні, адже це може призвести до визнання судом недопустимими відомостей, які местимуться в матеріалах, отриманих у результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу.

2) У самому запиті серед інших мають бути відображені відомості про особу, участь якої у допиті, пред'явленні для впізнання необхідна (зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження). Окрім цього, необхідно зазначити відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання зазначених процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності (ч. 2 ст. 552 КПК України).

3) Необхідність долучити до такого запиту:

А) рішення про проведення даних слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції (постанова слідчого, прокурора, а при допиті за правилами ст. 225 КПК України – ухвала слідчого судді);

Б) для допиту особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого – належним чином засвідчений витяг відповідних статей КПК України з метою роз'яснення особі її процесуальних прав і обов'язків (ч. 3 ст. 552 КПК України);

В) перелік питань, які слід поставити особі, або відомостей, які необхідно від неї отримати;

Г) інші необхідні документи, спрямовані на забезпечення процесуальних і тактичних вимог проведення допиту, пред'явлення особи для впізнання у режимі відеоконференції. Зокрема, доцільно долучити до запиту бланки відповідних протоколів слідчих (розшукових) дій із роз'ясненням особливостей їх заповнення, порядок здійснення дій при підготовці, проведенні та фіксації допиту чи впізнання, а також визначені у статтях 104-105 КПК України вимоги щодо складання наданих протоколів.

4) Необхідність перекладу документів на мову країни, до якої направляється запит про міжнародну правову допомогу з метою забезпечення участі особи, яка знаходиться за межами України, у допиті, пред'явленні для впізнання в режимі відеоконференції.

5) До безпосереднього проведення у режимі відеоконференції допиту чи пред'явлення для впізнання за участю особи, яка знаходиться за межами України, слід залучати перекладача, що володіє відповідною мовою. Також мають бути залучені спеціалісти, зокрема, для фіксації зазначених процесуальних дій за допомогою технічних засобів відеозапису, а також забезпечення належної якості зображення, звуку й інформаційної безпеки відеоконференцзв'язку [1, с. 124, 176-177].

б) За результатами пред'явлення для впізнання, допиту особи, яка знаходиться за межами України, проведеного в режимі відеоконференції за запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу, складаються два протоколи – в Україні та іншій країні, за місцем знаходження особи, яка допитувалась, впізнавала чи яку пред'являли для впізнання. Також хід і результати відеоконференції доцільно фіксувати за допомогою технічних засобів відеозапису, а отримані відеофонограми зберегти на архівному та резервних носіях інформації, які відразу після запису слідчої (розшукової) дії в режимі відеоконференції, слід перевірити щодо коректності запису та його придатності для подальшого використання. В разі виявлення порушень запису доцільно скласти відповідний акт і долучити його до матеріалів кримінального

провадження. В іншому випадку, їх слід запакувати і завірити належним чином. [6, с. 44-45].

7) В подальшому, після надходження до правоохоронного органу, що звертався із запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу, процесуальних документів та додатків, складених у ході його виконання правоохоронним органом іншої держави, вони мають бути долучені до матеріалів кримінального провадження. При цьому перед особою, яка проводить досудове розслідування, постає нове завдання – перекласти на державну мову ті процесуальні документи чи їх частини, які складені мовою іншої держави, правоохоронні органи якої виконували вказаний запит (доручення).

Частина 1 ст. 553 КПК України передбачає можливість використання доказів та відомостей, одержаних від запитуваної сторони в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу. Зазначене обумовлює необхідність подальшого вдосконалення тактичних прийомів допиту та пред'явлення для впізнання за участю осіб, які знаходяться за межами України.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. : Одісей, 2012. – 360 с.

2. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження) : Наказ Державної судової адміністрації від 15.11.2012 р. № 155 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1552012/>.

3. Архипова, Е.А. Применение видеоконференцсвязи в уголовном судопроизводстве России и зарубежных стран (сравнительно-правовое исследование) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: специальность 12.00.09. – уголовный процесс [Электронный ресурс] /

<http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1511748>.

4. Клементьев А.С. Телекоммуникационное обеспечение уголовного процесса [Электронный ресурс] / А.С. Клементьев. – Режим доступа : <http://do.gendocs.ru/docs/index-316055.html>

5. Желтобрюхов С.П. Допрос свидетеля (потерпевшего) путем использования систем видеоконференц-связи / С.П. Желтобрюхов // Российская юстиция. – 2011. – № 8. – С. 43–44.

6. Книженко С.О., Матюшкова Т.П. Особливості фіксації дистанційного досудового провадження // Журнал східноєвропейського права. – 2014. – № 2. – С. 42-47 [фахове електронне видання] // режим доступу: <http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2014/04/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

7. Книженко С.О., Матюшкова Т.П. Тактика подготовки к допросу и предъявлению для опознания в дистанционном досудебном расследовании // Уголовное производство: процессуальная теория и криминалистическая практика: материалы Международной научно-практической конференции, 24-25 апреля 2014 г., г. Симферополь-Алушта / отв. ред. М. А. Михайлов, Т. В. Омельченко ; Таврический нац. ун-т имени В. И. Вернадского. – Симферополь, 2014.– 120 с. – С. 35-37.

8. Рыжаков, А.П. Допрос свидетеля (потерпевшего) с помощью систем видеоконференцсвязи: научно-практический комментарий к Федеральному Закону от 20.03.2011 г. № 39-ФЗ [Электронный ресурс] / А. П. Рыжаков– Режим доступа : <http://www.justicemaker.ru/view-article.php?id=22&art=2047>.

9. Криміналістика: підруч. / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель [та ін.]: за ред. В. Ю. Шепітька. – 5-те вид. переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2016. – 640 с.